

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут Бізнесу, економіки та
адміністрування

Кафедра економіки, обліку і оподаткування

СИЛАБУС

Методологія, організація та технологія наукових
досліджень (ОК 3)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

(підпис)

Дерій Ж.В.

(прізвище та ініціали)

«29» серпня 2025 р.

Розробник (-и): Дерій Ж.В., завідувач кафедри, д.е.н., професор

(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни обговорено на засіданні кафедри економіки, обліку і оподаткування

(назва кафедри)

Протокол від «29» серпня 2025р. №12

Узгоджено з гарантом освітньої програми:

(підпис)

Дубина М.В.

(прізвище та ініціали)

Тип дисципліни	Обов'язкова
Мова викладання	Українська
Рік навчання та семестр	I курс, I, II семестр, спеціальність D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Викладач(-і)	Дерій Ж.В., д.е.н., професор
Профайл викладача (-ів)	https://ekona.stu.cn.ua/about/staff/39_derij-zhanna-volodimirivna/
Контакти викладача	Zhanna.deriy@stu.cn.ua

1. Анотація курсу. Зростання наукових знань відбувається переважно поступово – новізнання найчастіше будуються на основі минулих знань, аніж витісняють їх повністю. Отже, перший стовп науки – спільне накопичення знань – вимагає механізмів розповсюдження та збереження знань у науковій спільноті. Найважливішим механізмом для цього є наукові дослідження, в основу яких покладені спеціальні методологічні, організаційні та технологічні підходи, що в кінцевому результаті і визначають якість праці науковця. Наступний етап – донесення нових знань до здобувачів, які навчаються на певному рівні вищої школи. Задля цього використовуються відповідні теоретичні, методологічні, психолого-педагогічні та соціальні практики освітнього процесу, які також розглядаються в цьому курсі. Здобувач, який досяг програмних результатів навчання, матиме теоретичні знання та практичні навички підготовки та проведення наукових досліджень та науково-педагогічної діяльності. «Методологія, організація та технологія наукових досліджень» є обов’язковою дисципліною освітньо-наукової програми «Фінанси, банківська справа та страхування» підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Сторінка курсу в Moodle <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=3390>

2. Мета та цілі курсу. Мета курсу “Методологія, організація та технологія наукових досліджень” – розкрити закономірності проведення наукових досліджень, методика аналізу та обробки результатів, сформувані у ЗВО цілісну систему знань про науково-дослідну роботу; сформувані у здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії систему знань про зміст і напрями реформування сучасної вищої освіти, засади освітньо-наукового процесу у вищій школі, розвинути практичні уміння та навички організації освітнього процесу, та як результат, підготувати їх до науково-дослідної та професійної діяльності в якості майбутніх науковців чи викладачів вищої школи відповідно до українських та європейських стандартів. Вивчення курсу передбачає отримання ЗВО ОП «Фінанси, банківська справа, страхування» ряду загальних компетентностей, зокрема:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел з використанням сучасних інформаційних технологій.

ЗК04. Здатність розв’язувати комплексні проблеми та вирішувати науково-прикладні завдання.

ЗК06. Здатність організовувати, управляти науково-проектною роботою та приймати спільні рішення з дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

3. Результати навчання. Під час вивчення дисципліни студент має досягти або вдосконалити наступні програмні результати навчання (ПР), передбачені освітньою програмою:

ПР01. Знати загальні принципи та застосовувати сучасні методи для проведення наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР03. Знати концептуальні та методологічні основи проведення наукових і прикладних досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та мати навички, необхідні для створення фінансових інновацій.

ПР04. Вміти генерувати нові ідеї та гіпотези, здійснювати власні дослідження і використовувати для їх обґрунтування результатів теоретичного аналізу у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР05. Застосовувати сучасні методи пошуку, систематизації, обробки статистичної інформації з різних джерел, використовувати її під час емпіричних досліджень та економіко-математичного моделювання у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР07. Виконувати оригінальні наукові дослідження у сфері фінансів, банківської справи та страхування на основі використання сучасних наукових підходів, критично аналізувати отримані результати, дотримуючись норм професійної та академічної етики.

ПР14. Вміти спілкуватися з науковою спільнотою в процесі презентації, обговорення та захисту результатів наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

4. Пререквізити. Базові знання в галузі фінансів, банківської справи і страхування; фундаментальних розділів математики; базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки; здатність навчитися; навички аналітичного й критичного мислення; креативність, здатність до системного мислення; здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою; знання англійської мови; здатність до критики й самокритики; дослідницькі навички.

1. Обсяг курсу.

Вид заняття	Загальна кількість годин (д/з)
1 семестр	
Лекції	16/6
Практичні заняття	8/4
Самостійна робота	66/80
2 семестр	
Лекції	16/8
Лабораторні роботи	16/4
Самостійна робота	88/108
Індивідуальне завдання – контрольна робота	
Всього кредитів	7 (1 семестр – 3 кредити, 2 семестр – 4 кредити).

Форма проведення занять – лекційні, лабораторні роботи, самостійна робота – з використанням системи дистанційного навчання, платформи Microsoft Teams, літератури та відеоматеріалів.

2. Тематика курсу.

Тематика лекційних занять

Змістовий модуль 1. Логіка і методи проведення наукових досліджень

Тема 1.1. Наука як соціокультурний феномен та її місце у сучасному світі. Поняття науки та її функції. Наука як соціальний інститут. Наука як результат. Наука як процес. Передумови виникнення та етапи розвитку науки. Стародавній етап розвитку науки. Середньовічний етап розвитку науки. Класичний етап розвитку науки (16-18 ст.) Неокласичний етап розвитку науки. Пост класичний етап розвитку науки. Наука сучасного періоду. Істинність, інтерсуб'єктивність і системність як критерії науковості. Етичні цінності науки: – універсалізм: спільність; незацікавленість, неупередженість; раціональний скептицизм.

Тема 1.2. Форми організації наукових знань. Факт. Положення. Поняття. Зміст поняття та обсяг поняття. Основні світоглядні принципи діалектики. Закони та категорії. Теорія та принципи її будови. Види теорій. Метатеорія. Ідеї. Доктрина. Парадигма. Семіотика.

Тема 1.3. Характеристики наукової діяльності. Особливості індивідуальної наукової діяльності. Особливості колективної наукової діяльності. Плюралізм наукової думки. Комунікації в науці. Впровадження результатів дослідження. Принципи наукового пізнання. Принцип детермінізму. Принцип відповідності. Принцип субсидіарності. Логіка виділення принципів наукового пізнання.

Тема 1.4. Засоби та методи наукового дослідження. Матеріальні засоби пізнання. Інформаційні засоби пізнання. Математичні засоби пізнання. Логічні засоби пізнання. Мовно засоби пізнання. Методи-операції та методи-дії. Теоретичні методи та емпіричні методи.

Методи вивчення науково-теоретичних джерел: конспектування, реферування, анотування, цитування та ін. Методи вивчення досліджуваного процесу в природних умовах: спостереження, бесіда, анкетування, тестування, інтерв'ювання та ін. Методи вивчення досліджуваного процесу в спеціально змінених умовах: експеримент, метод перевірки достовірності результатів дослідження. Теоретичні методи: порівняльно історичний аналіз, індукція, дедукція, моделювання та ін. Методи обробки результатів дослідження: методи якісного аналізу, методи кількісного аналізу.

Тема 1.5. Структура наукового дослідження. Фаза проектування дослідження. Фаза проведення дослідження. Оцінка і самооцінка. Рефлексія результатів наукового дослідження. Концептуальна стадія. Стадія моделювання 9 (побудови гіпотези). Стадія конструювання дослідження. Стадія технологічної підготовки досліджень. Стадія проведення досліджень. Виявлення протиріч. Формулювання проблеми. Об'єкт і предмет дослідження. Визначення мети дослідження. Вибір критеріїв. Побудова гіпотези. Уточнення (конкретизація) гіпотези. Декомпозиція (визначення задач дослідження). Уточнення (конкретизація) гіпотези. Вимоги, що пред'являються до класифікації. Форми літературної продукції: реферат; наукова стаття, науковий звіт, методичний посібник, монографія, тези доповідей. Форми організації усного наукового спілкування: науковий (проблемний) семінар; наукова конференція; науковий з'їзд; науковий конгрес; симпозіум; авторські школи передового досвіду (майстерні, практикуми, тренінги і т.д.); тематичні читання. Елементарна рефлексія. Наукова рефлексія. Філософська рефлексія.

Змістовий модуль 2. Особливості організації освітньо-наукової діяльності у вищій школі.

Тема 2.1. Вступ до методології навчальної діяльності. Методологія як узагальнення раціональних форм організації діяльності. Типи організаційної культури. Зміна парадигм навчання. Традиційна організаційна культура. Корпоративно-реміснична культура. Професійний тип організаційної культури. Проектно-технологічний тип організаційної культури. Проект і технологія. Категорія виховання. Категорія розвитку.

Тема 2.2. Характеристики навчальної діяльності. Особливості навчальної діяльності. Предметна система виробничого навчання. Операційна система виробничого навчання. Операційно-поточкова система виробничого навчання. Проблемно-аналітична, технологічна та інші системи виробничого навчання. Принципи навчальної діяльності. Компетентнісний підхід. Принцип успадкування культури. Концептуальна проблема. «Технологічна» проблема. Психолого-педагогічна проблема. Принцип соціалізації. Принцип послідовності. Принцип самовизначення.

Тема 2.3. Логічна структура навчальної діяльності. Форми навчальної діяльності. Методи навчальної діяльності. Засоби навчальної діяльності. Класифікація форм навчання за способом отримання освіти: очна, заочна, вечірньо-змінна, самоосвіта. Відкрите навчання. Самостійна навчальна робота. Індивідуальна форма навчання. Дальтон-план. Бригадно-лабораторний метод. Батавія-план. Келлер-план. Бригадно-індивідуальне навчання. Колективна класноурочна система навчання. Лекційно-семінарська система навчання. Дисциплінарний механізм поділу змісту навчання. Предметне навчання. Комплексний механізм (комплексна система навчання). Об'єктне навчання. Метод проектів. Монологічне навчання. Діалогічні форми занять. Методи організації навчально-пізнавальної діяльності. Пошукові, індуктивні і дедуктивні методи навчання. Методи стимулювання навчально-пізнавальної діяльності. Методи стимулювання обов'язку і відповідальності. Методи контролю (усний, письмовий, лабораторний та ін.) і самоконтролю в процесі навчання. Матеріальні, інформаційні, мовні, логічні, математичні засоби пізнання.

Тема 2.4. Організація процесу навчальної діяльності. Навчальні проекти. Декомпозиція та композиція навчальних проектів. Навчальна задача. Проблемне навчання. Розвиваюче навчання. Методичні керівництва. Вербалізація. Критерії та альтернативи виконання. Аналогії, переформулювання завдання і використання допоміжних завдань. Контроль, оцінка, рефлексія. Перевірка, контроль, облік, оцінка та виставлення відмітки як базові поняття дидактики. Зупинка, фіксація, відсторонення, об'єктивація, обертання як

психологічні механізми рефлексії.

Тема 2.5. Психолого-педагогічні принципи викладання професійноорієнтованих дисциплін. Система вищої освіти України: загальна характеристика, напрями розвитку. Сучасні освітні технології як інструмент формування компетенцій фахівців у сферах електроенергетики, електротехніки та електромеханіки. Психологічні основи педагогічної діяльності викладача вищої школи. Психологічна характеристика студентського віку. Педагогічна комунікація та риторична культура викладача вищої школи.

Тема 2.6. Організація взаємовідносин в науковому колективі. Структурна організація наукового колективу і методи управління науковими дослідженнями. Основні принципи організації діяльності наукового колективу. Принцип випереджаючої оцінки роботи. Принцип інформованості про існуючу проблему. Принцип всеохопності. Принцип ініціативи знизу. Принцип безперервності діяльності. Принцип індивідуальної компенсації. Принцип постійного інформування. Принцип обліку загальних особливостей сприйняття інновацій різними людьми. Методи згуртування наукового колективу. Психологічні аспекти взаємовідносин керівника і підлеглого.

Змістовий модуль 3. Результати наукових досліджень: специфіка оформлення, презентація та впровадження.

Тема 3.1. Специфіка та логіка будови наукового тексту. Науковий текст та його функції. Тексти-констатації і тексти-міркування. Сполучні (кон'юнктивні), розділові (диз'юнктивні) та умовні (імплікативні) зв'язки. Анотування тексту. Складання тез. Конспектування. Реферування. Логічне моделювання тексту. Інформаційні бази наукового дослідження. Оглядовий, методологічний, емпірикофактологічний, теоретичний, пояснювальний і додатковий текст. Етапи роботи над науковим текстом. Навички написання текстів та їх формування.

Тема 3.2. Структура, лінгвістичні та стилістичні особливості наукової публікації. Стандартна структура наукової публікації. Постановочна частина тексту. Дослідницька частина тексту. Заклучна частина тексту. Складання начерку наукового тексту. Назва публікації. Контекст проблеми дослідження. Визначення проблеми дослідження. Виклад намірів (мети). Методологія й обмеженість дослідження. "Дорожня карта" дослідження. Вступ. Опис проблеми. Передісторія проблеми. Проблема в поточному середовищі. Аналіз варіантів та обґрунтування власних наукових положень. Модель аргументації С. Тулміна: твердження, підкріплення і довід. Опис проведеного дослідження й отриманих результатів. Цитування. Таблиці та рисунки. Синтез основних результатів дослідження. Висновки та рекомендації. Анотація/резюме. Додатки. Науковий стиль викладення інформації

Тема 3.3. Дисертація здобувача ступеня доктора філософії. Вибір і затвердження теми дисертації. Наукове керівництво дисертаційним дослідженням. Фундаментальні дослідження. Прикладні дослідження. Розробки. Пошук, накопичення та обробка наукової інформації. Виклад змісту та структура дисертації. Структура дисертації. Вступ до дисертації. Основна частина дисертації. Висновки до дисертації. Список використаної літератури і джерел. Додатки до дисертації. Оформлення дисертаційної роботи. Атестація здобувачів ступеня доктора філософії. Присудження ступеня доктора філософії. Скасування рішення разової ради про присудження ступеня доктора філософії у зв'язку із встановленням фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Тема 3.4. Візуалізація та презентація результатів наукових досліджень. Поняття та мова візуалізації. Типи візуалізації. Кількісні дані. Якісні дані. Категорійні дані. Мітки та візуальні канали. Графіки та їх використання для візуалізації різних типів зв'язків. Еволюція в часі. Ранжування. Співвідношення частки і цілого. Відхилення. Розподіл. Кореляція. Географічні дані. Номінальне порівняння. Принципи ефективного візуального кодування даних. Мнемонічні правила. Базові правила підготовки до публічних виступів. Структура презентації. Мета презентації. Цільова аудиторія. Правила оформлення презентації. Правила ефективних публічних виступів.

Тема 3.5. Впровадження результатів наукових досліджень. Впровадження результатів НДР. Наукова продукція. Дослідне випробування. Договір на виконання науково-

технічної роботи. Технічне завдання. Ефект від впровадження НДР. Ефективність НДР. Економічна ефективність НДР. Соціальна ефективність НДР. Науково-технічна ефективність НДР. Ефективність роботи наукового співробітника. Ефективність роботи наукової організації. Ефективність фундаментальних досліджень. Індекс цитованості публікацій. Економічна ефективність прикладних НДР.

Тематика практичних занять

- Тема 1.1. Наука як соціокультурний феномен та її місце у сучасному світі.
- Тема 1.2. Форми організації наукових знань.
- Тема 1.3. Характеристики наукової діяльності.
- Тема 1.4. Засоби та методи наукового дослідження.
- Тема 1.5. Структура наукового дослідження.
- Тема 2.1. Вступ до методології навчальної діяльності.
- Тема 2.2. Характеристики навчальної діяльності.
- Тема 2.3. Логічна структура навчальної діяльності.
- Тема 2.4. Організація процесу навчальної діяльності.
- Тема 2.5. Психолого-педагогічні принципи викладання професійно-орієнтованих дисциплін.
- Тема 2.6. Організація взаємовідносин в науковому колективі.
- Тема 3.1. Специфіка та логіка будови наукового тексту.
- Тема 3.2. Структура, лінгвістичні та стилістичні особливості наукової публікації.
- Тема 3.3. Дисертація здобувача ступеня доктора філософії.
- Тема 3.4. Візуалізація та презентація результатів наукових досліджень.
- Тема 3.5. Впровадження результатів наукових досліджень.

Тематика самостійної роботи

- Тема 1.1. Наука як соціокультурний феномен та її місце у сучасному світі.
- Тема 1.2. Форми організації наукових знань.
- Тема 1.3. Характеристики наукової діяльності.
- Тема 1.4. Засоби та методи наукового дослідження.
- Тема 1.5. Структура наукового дослідження.
- Тема 2.1. Вступ до методології навчальної діяльності.
- Тема 2.2. Характеристики навчальної діяльності.
- Тема 2.3. Логічна структура навчальної діяльності.
- Тема 2.4. Організація процесу навчальної діяльності.
- Тема 2.5. Психолого-педагогічні принципи викладання професійно-орієнтованих дисциплін.
- Тема 2.6. Організація взаємовідносин в науковому колективі.
- Тема 3.1. Специфіка та логіка будови наукового тексту.
- Тема 3.2. Структура, лінгвістичні та стилістичні особливості наукової публікації.
- Тема 3.3. Дисертація здобувача ступеня доктора філософії.
- Тема 3.4. Візуалізація та презентація результатів наукових досліджень.
- Тема 3.5. Впровадження результатів наукових досліджень.

7. Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання курсу	Відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка», погодженого Вченою радою Національного університету «Чернігівська політехніка» 31 серпня 2020 р., протокол №6. Введено в дію наказом ректора від 31 серпня 2020 р. №26 зі змінами, внесеними згідно із рішенням Вченої ради від 27.05.2024, протокол №6, та наказом ректора № 100/ВС від
--	---

	27.05.2024 Система оцінювання знань здобувачів вищої освіти включає поточний, модульний та семестровий контроль знань. Здобувач вищої освіти може набрати до 75% підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру і до 25% підсумкової оцінки – на диференційованому заліку. Якщо здобувач вищої освіти виконав всі види робіт протягом семестру, то він, за бажанням, може залишити набрану кількість балів як підсумкову оцінку і не складати диференційований залік.
Практичні заняття	Оцінювання роботи на практичних заняттях здійснюється за такою шкалою: «0», «1», «2», «3», «4», «5». Наприкінці семестру обчислюється середній бал, який переводиться у 100 бальну шкалу. Поточний контроль реалізується у формі контрольних робіт (індивідуальних розрахункових задач), які проводяться протягом тижня після вивчення матеріалу за завершеною частиною ОК на практичному занятті або в інший час, вільний від аудиторних занять (у тому числі й за допомогою технологій дистанційного навчання з використанням електронної бази навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін у системі управління навчанням Moodle)
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач вищої освіти протягом семестру виконав у повному обсязі передбачені робочою програмою навчальної дисципліни всі види навчальної роботи, має не більше 30% пропусків навчальних занять (без поважних причин) від загального обсягу аудиторних годин навчальної дисципліни та набрав мінімально необхідну кількість балів

Шкала оцінювання результатів навчання

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (диференційований залік/екзамен)	
		для екзамену (диференційованого заліку), курсового проєкту (роботи), практики, атестації	для заліку
90-100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
66-74	D (задовільно)	задовільно	
60-65	E (достатньо)		
0-59	FX (незадовільно)	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

8. Політики курсу

Викладач та всі здобувачі, що вивчають цей курс, зобов'язуються дотримуватись таких положень з урахуванням законодавства України та ISO 9001:2015, та розуміють, що за їх порушення несуть особисту відповідальність:

Положення про академічну доброчесність студентів та науково-педагогічних працівників Чернігівського національного технологічного університету
<https://www.stu.cn.ua/staticpages/akadem-dobrochesnist/>

«Порядок визначення академічної різниці та перезарахування навчальних дисциплін у Національному університеті «Чернігівська політехніка»
<https://www.stu.cn.ua/media/files/pdf/nzop/p-akad-rizn.pdf>

Політика академічної доброчесності

Політика дотримання академічної доброчесності ґрунтується на Кодексі академічної доброчесності НУ «Чернігівська політехніка» (<https://bit.ly/3GYvtgw>).

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю; посилення на джерела інформації в разі використання, тверджень, відомостей. Списування під час тесту, заліку, оформленні звіту з розрахункової роботи заборонені. За порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності як повторне проходження оцінювання результатів їх навчальної діяльності.

Політика відвідування та відпрацювання пропущених занять

За об'єктивних причин навчання може відбуватись в дистанційній формі або у змішаній. Передбачено можливість вільного відвідування здобувачем вищої освіти лекційних занять та самостійного опрацювання навчального матеріалу, передбаченого програмою з дисципліни. Відвідування інших видів навчальних занять (крім консультацій) для ЗВО є обов'язковим. Надання дозволу на вільне відвідування занять регламентується «Порядком надання дозволу на вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти НУ «Чернігівська політехніка»» (<https://bit.ly/407YpLI>).

Політика користування ноутбуками / смартфонами

Прохання до здобувачів тримати смартфони переведеними у беззвучний режим протягом лекційних та практичних занять, так як дзвінки, переписки та спілкування у соціальних мережах відволікають від проведення занять як викладача, так й інших здобувачів. Ноутбуки, планшети та смартфони не можуть використовуватися в аудиторіях під час занять та під час проведення підсумкового контролю (за виключенням проходження тестового контролю в системі MOODLE).

Правила перезарахування кредитів

Кредити, отримані в інших закладах вищої освіти за даною спеціальністю з освітніх компонент, спрямованих на отримання відповідних компетенцій можуть бути перезараховані викладачем у відповідності до «Порядку визначення академічної різниці та визнання результатів попереднього навчання у НУ «Чернігівська політехніка»» (<https://bit.ly/3H7fJru>) шляхом співставлення отриманих програмних результатів навчання та компетентностей.

9. Рекомендована література

1. Методологія наукових досліджень: підручник. / О.Г.Данильян, О.П.Дзьобань – Вид-во Право, 2023. – 368 с.
2. Методологія, організація та технологія наукових досліджень : навч. посіб. для аспірантів / О. П. Дзьобань ; ДНУ «Ін-т інформації, безпеки і права Нац. академії прав. наук України». – Київ; Одеса : Фенікс, 2025. – 284 с.
3. Бхаттачарджи А., Ситник Н. Методологія та організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках. Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2022. 173 с.
4. Євтушенко М., Хижняк М. Методологія та організація наукових досліджень. К.: Центр учбової літератури, 2024. – 350с.
5. Маргасова В., Гарафонова О., Дерій Ж., Руденко О. Методологія наукових досліджень як загальний підхід і перспектива дослідницького процесу. Вісник Хмельницького національного університету 2022, № 6, Том 2, с. 328-334.
6. Методологія наукових досліджень. Тексти лекцій / Укл.: Дерій Ж.В., Мініна О.В., Шадура-Никипорець Н.Т. – Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2024. – 108 с.